

Factsheet PLEEGZORG 2022

Juni 2023

Iedere jeugdige heeft recht op een liefdevolle en stabiele omgeving om in op te groeien. Het uitgangspunt is dat jeugdigen thuis opgroeien. Als het nodig is, krijgen jeugdigen en gezinnen daarbij passende hulp. In sommige situaties is hulp en steun thuis onvoldoende en wordt besloten dat een jeugdige voor korte of langere tijd elders zal verblijven. Als een uithuisplaatsing noodzakelijk is, dan worden jeugdigen bij voorkeur geplaatst bij pleegouders, omdat deze vorm van opvang in gezinsverband het meest op de natuurlijke situatie lijkt. Dit kan vrijwillig met instemming van de ouder(s) of na een beslissing van de kinderrechter.

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die onder de Jeugdwet en daarmee onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten valt. Pleegouders worden in eerste instantie binnen de familie of in het sociale netwerk gezocht. Pleeg-

zorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, bij crisis en in deeltijd.

In Nederland worden veel jeugdigen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden thuis niet mogelijk is. Wanneer bij deze informele zorg geen jeugdhulp- of pleegzorgorganisatie betrokken is, heet dit formeel geen pleegzorg. Deze informele zorg valt daarom buiten het bestek van deze factsheet.

Er zijn in Nederland 29 (regionale) jeugdhulporganisaties die pleegzorg aanbieden. Ze werken op het gebied van voorlichting en werving landelijk samen onder de naam 'Pleegzorg Nederland'. Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties.

Deze factsheet bestaat uit twee onderdelen:

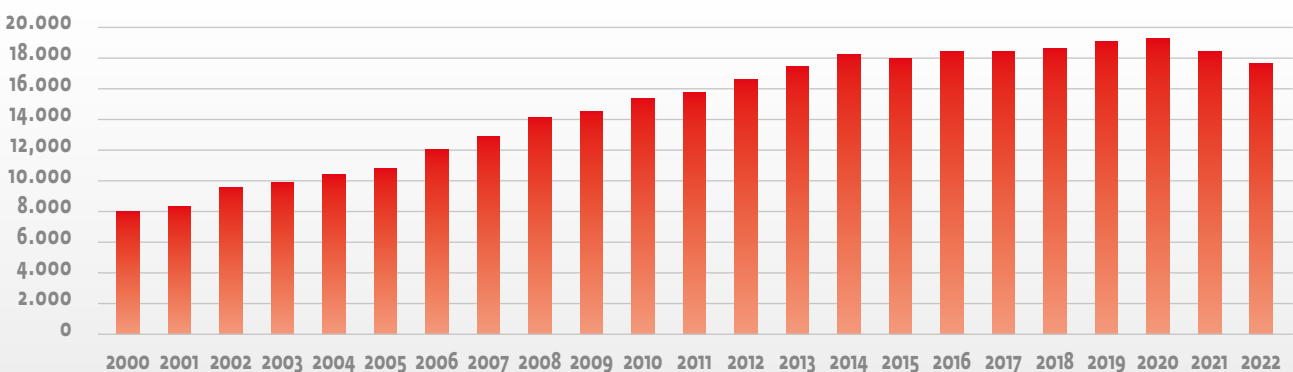
- A Cijfers over 2022
- B Het verhaal achter de cijfers & trends

- Op 1 januari 2022 woonden in Nederland 18.465 jeugdigen bij pleegouders.
- Op 31 december 2022 woonden 17.652 jeugdigen bij pleegouders.
- In 2022 zijn 3.279 jeugdigen in pleegzorg ingestroomd en hebben 4.259 jeugdigen de pleegzorg verlaten.

De instroom is sterker afgenomen dan de uitstroom. Er zijn meer jeugdigen uit pleegzorg uitgestroomd dan ingestroomd.

- In totaal hebben 21.705 jeugdigen in 2022 voor korte of langere tijd bij pleegouders gewoond. Dat is een afname van 5% in vergelijking met 2021.

Grafiek 1: Totaal aantal pleegkinderen op peildatum 31 december 2000 - 2022

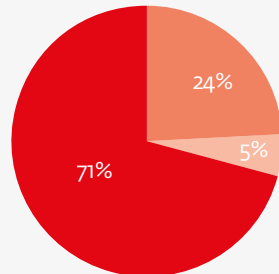

Pleegzorgvarianten

- 71% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2022 betreft voltijdpleegzorg.
- 24% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg, meestal geboden in weekenden en/of vakanties.
- Bij 5% van de nieuwe plaatsingen gaat het om een combinatie van deeltijd- en voltijdpleegzorg¹.

Grafiek 2:
Instroom jeugdigen in pleegzorg in 2022, naar soort(en) opvang

■ Voltijd
■ Deeltijd
■ Combinatie deeltijd en voltijd

Met de inzet van deeltijdpleegzorg ter ontlasting van (pleeg) ouders kan een uithuisplaatsing of het (voortijdig) afbreken van een voltijdpleegzorgplaatsing ('breakdown') worden voorkomen. In de afgelopen jaren is deeltijdpleegzorg vaker ingezet, bijvoorbeeld als aanvulling op hulp thuis.

In 2022 woonde 46% van de pleegkinderen bij familie of bekenden: bij grootouders, tantes en ooms, onderwijzers of burens. Deze vorm van pleegzorg heet netwerkpleegzorg: de pleegouder komt uit het netwerk. Er is sprake van een hulpvraag en van professionele begeleiding van de pleegouder(s) in verband met complexe problematiek bij de jeugdige of in de opvoedingssituatie. 47% van de nieuwe plaatsingen in 2022 betreft netwerkpleegzorg.

Duur van verblijf

Van alle jeugdigen die in 2022 de pleegzorg hebben verlaten, woonde 53% langer dan een jaar bij pleegouders, waarvan 37% langer dan 2 jaar.

Tabel 1: Verblijfsduur van de jeugdigen die pleegzorg in 2022 hebben verlaten

Korter dan 4 weken	7%
1 - 3 maanden	10%
3 - 6 maanden	10%
6 - 12 maanden	20%
1 - 2 jaar	16%
Langer dan 2 jaar	37%

Leeftijden

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die bij een uithuisplaatsing voor jeugdigen van alle leeftijden wordt ingezet. 15% van de pleegkinderen was op 31 december 2022 18 jaar of ouder: dat zijn 2.648 jeugdigen. Dat is bijna vijf keer meer dan in 2017. Deze groei is een beoogd effect van de bestuurlijke afspraken waarin Jeugdzorg Nederland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het mi-

nisterie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben geregeld dat met ingang van 1 juli 2018 pleegkinderen standaard tot 21 jaar in hun pleeggezin kunnen verblijven, tenzij het pleegkind aangeeft hier geen gebruik meer van te willen maken. Sinds 1 januari 2023 is in de Jeugdwet vastgelegd dat pleegzorg standaard tot 21 jaar wordt geboden.

Tabel 2: Leeftijden van pleegkinderen

Leeftijd	Jeugdigen die in 2022 bij pleegouders zijn geplaatst	Alle pleegkinderen die op 31-12-2022 bij pleegouders woonden
0 - 4 jaar	28%	10%
5 - 11 jaar	33%	35%
12 - 14 jaar	17%	20%
15 - 17 jaar	18%	20%
18 jaar en ouder	4%	15%

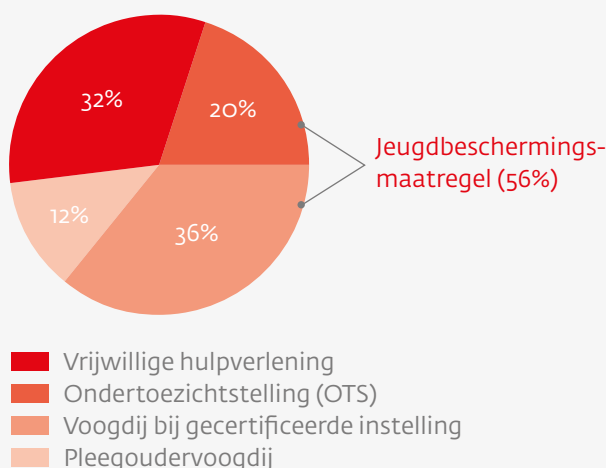
In 2022 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst: 51% meisjes tegenover 49% jongens.

¹ Jeugdigen die gebruik maken van twee pleegzorgvarianten tellen in het totaaloverzicht van jeugdigen die gebruik maken van pleegzorg één keer mee.

Vrijwillig of jeugdbescherming

- 32% van de pleegkinderen verblijft bij pleegouders in het kader van vrijwillige hulpverlening. Dat wil zeggen dat de ouders het gezag hebben en instemmen met de plaatsing bij pleegouders, of dat de jeugdige meerderjarig is.
- Bij 56% van de jeugdigen die bij pleegouders wonen is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel:
  - voor 20% van de pleegkinderen is dat een ondertoezichtstelling (OTS),
  - voor 36% van de pleegkinderen ligt de voogdij bij een gecertificeerde instelling (jeugdbescherming). Deze pleegkinderen zijn met een machtiging van de kinderrechter uit huis geplaatst.
- Bij 12% van de pleegkinderen is er sprake van pleegoudervoogdij. Eén of beide pleegouder(s) hebben dan de voogdij over hun pleegkind, met behoud van een pleegcontract, een pleegvergoeding en begeleiding.

Grafiek 3: Vrijwillig of jeugdbescherming

Uitstroom

In 2022 hebben 4.259 jeugdigen de pleegzorg verlaten. Het overgrote deel van de plaatsingen, namelijk 79%, is volgens plan beëindigd. 10% van de plaatsingen is voortijdig beëindigd, in overeenstemming tussen de ouder(s), de jeugdige, de pleegzorgorganisatie, de pleegouder(s) en de verwijzer (gemeente of jeugdbescherming). In een klein

deel van de gevallen is de zorg eenzijdig voortijdig beëindigd: 4% van de plaatsingen is voortijdig beëindigd door de ouder(s) of de jeugdige en 2% door de pleegzorgorganisatie of de pleegouder(s). Tot slot is de zorg in 5% van de gevallen door externe omstandigheden of door overmacht beëindigd. Het gaat dan veelal om een verhuizing.

Breakdown²

Continuïteit is een belangrijk thema in de pleegzorg. Veel inspanningen zijn gericht op het voorkomen van een zogenaamde 'breakdown': beëindiging van een pleegzorg-

plaatsing die niet gepland en niet gewenst is. Bij 496 beëindigde plaatsingen was er sprake van een zogenaamde 'breakdown'.

Tabel 3: Breakdown

Jaar	Aantal breakdowns	Breakdownpercentage: het aantal breakdowns afgezet tegen alle jeugdigen die in dat jaar voor korte of langere tijd bij pleegouders hebben gewoond
2017	590	2,54%
2018	599	2,63%
2019	520	2,23%
2020	687	2,98%
2021	539	2,37%
2022	496	2,28%

Een belangrijke reden voor breakdown is overbelasting van het pleeggezin door het (langdurig) uit balans raken van de draagkracht en de draaglast van pleegouders, wat ook zijn weerslag kan hebben op het welbevinden van de eigen kinderen van pleegouders. Veelal ligt de oorzaak van deze disbalans in de complexiteit van de plaatsing, de problematiek van het pleegkind of problemen in de

samenwerking met de ouders van een pleegkind. Door het tekort aan pleegouders lukt het soms niet om tot een goed passende match te komen. Dit kan het risico op breakdown vergroten. De afname van het aantal breakdowns kan samenhangen met de toegenomen alertheid en extra inspanningen van de pleegzorgorganisaties. Ook is de registratie verbeterd.

² Een belangrijk verschil bij het bepalen van het breakdownpercentage tussen de (wetenschappelijke) pleegzorgonderzoeken en de registratie voor de factsheet pleegzorg is de periode waarover is gemeten. In de meeste onderzoeken wordt nagegaan hoeveel jeugdigen over een periode van een aantal jaar een breakdown hebben meegemaakt. Deze factsheet zegt alleen iets over het aantal breakdowns in 2022, en niets over de daadwerkelijke continuïteit die er al dan niet is voor jeugdigen gedurende de hele periode dat ze bij pleegouders wonen. Aangezien het over één jaar gaat, is het logisch dat het percentage lager uitvalt dan de percentages uit de onderzoeken die tot nu toe zijn gedaan.

Wachten op pleegzorg

Op 31 december 2022 wachtten 561 jeugdigen op pleegzorg, dat is 36% minder in vergelijking met 31 december 2021.

- Voor 222 jeugdigen was op 31 december de aanvraag voor plaatsing bij pleegouders in behandeling bij een pleegzorgorganisatie. Voor hen werd een passend pleeggezin gezocht: de bemiddeling was gestart, maar een plaatsing was nog niet (definitief) rond. Dit heeft voornamelijk te maken met een tekort aan pleegouders en onvoldoende keuzemogelijkheden voor een juiste match.
- Voor 339 jeugdigen was nog geen bemiddeling gestart. Dat heeft o.a. te maken met knelpunten in de financiering van deeltijdpleegzorg.

27% van de wachtende jeugdigen was 12 jaar of ouder; 73% was jonger dan 12 jaar. 60% van de jeugdigen wacht op deeltijdpleegzorg.

Het aantal jeugdigen dat wacht op pleegzorg is met ruim een derde afgenomen. Een drietal ontwikkelingen speelt een rol:

- In lijn met de landelijke trend van een afname van het aantal uithuisplaatsingen, is ook de vraag naar pleegzorg afgenomen.
- Door het aanhoudende tekort aan pleegouders melden verwijzers (gemeente of jeugdbescherming) in sommige gevallen een jeugdige niet meer aan voor pleegzorg, maar kiezen ze direct voor een alternatief bij uithuisplaatsing.
- Personeelstekorten bij verwijzers en een opnamestop bij de jeugdbescherming leiden (mogelijk) tot minder aanmeldingen van jeugdigen bij pleegzorg.

Pleegouderbestand

In totaal zetten 16.608 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 21.705 pleegkinderen. In 2022 zijn 1.712 nieuwe pleegouders geaccepteerd: 932 netwerkpleegouders en 780 bestandspleegouders. In 2022 zijn 2.228 pleegouders gestopt: 1.237 netwerkpleegouders en 991 bestandspleeg-

ouders. 56% van de pleegouders die zijn gestopt, was netwerkpleegouder (familie of bekende van de jeugdige). Wanneer zo'n plaatsing is afgerond, kiezen de meeste netwerkpleegouders niet voor een verdere pleegzorgcarrière voor een onbekend kind.

Tabel 4: Pleegzorgcijfers 2010 - 2022: aanmeldingen van pleegouders en aantal pleegkinderen

	Pleegouders		Pleegkinderen
	Belangstellenden die informatie hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	Op 31 december
2010	5.470	2.991	15.206
2011	16.203	2.853	15.778
2012	10.938	3.066	16.530
2013	10.785	3.325	17.247
2014	9.852	3.084	18.175
2015	12.408	2.919	17.934
2016	8.469	2.471	18.275
2017	11.425	2.647	18.273
2018	9.119	2.566	18.486
2019	10.214	2.778	19.042
2020	9.464	2.647	19.113
2021	9.244	2.297	18.369
2022	6.715	1.712	17.652

B Het verhaal achter de cijfers & trends

Campagne Open je wereld nu

Van oktober 2019 tot eind 2022 liep de campagne 'Open je wereld.nu' met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders. In 2022 hebben 6.715 mensen informatie over pleegzorg aangevraagd. Dat is een afname in vergelijking met voorgaande jaren. Het aantal nieuwe pleegouders was in 2022 historisch laag. 2022 was maatschappelijk een onrustig jaar. In het begin van het jaar zijn de coronamaatregelen afgebouwd. In dezelfde periode startte de oorlog in Oekraïne gevolgd door een energiecrisis en een forse inflatie. Dit heeft invloed op de aanmeldingen van

nieuwe pleegouders omdat die zich in de regel aanmelden vanuit een stabiele persoonlijke situatie. Door personeelstekorten bij pleegzorgorganisaties konden minder voorbereidingsprogramma's worden aangeboden en gezinsonderzoeken worden gedaan.

In het algemeen is het effect van een nieuwe pleegzorgcampagne in het eerste campagnejaar het grootst en neemt de effectiviteit met de jaren af. 2022 was het laatste campagnejaar van 'Open je wereld.nu'. Een nieuwe bewustwordingscampagne wordt voorbereid en start in het jaar 2023.

Trends en observaties

- De beweging naar het voorkomen van uithuisplaatsingen maakt dat er voor het tweede jaar op rij sprake is van een toename van de deeltijdpleegzorg. Dit is een gewenste ontwikkeling. De complexiteit van de deeltijdpleegzorg neemt toe en er is een grotere diversiteit van de verblijfsduur, bijvoorbeeld een aantal doordeweekse dagen of alle weekenden bij verschillende deeltijdpleeggezinnen.
- In 2022 hebben minder jeugdigen gebruik gemaakt van pleegzorg. De verklaring voor een lagere instroom kan worden gezocht in een combinatie van factoren. Om een uithuisplaatsing te voorkomen wordt bijvoorbeeld meer (specialistisch) ambulante hulp ingezet. Wanneer die hulp dan uiteindelijk toch niet toereikend blijkt en een uithuisplaatsing alsnog noodzakelijk wordt, is de problematiek regelmatig te groot voor pleegzorg. Daarnaast speelt het tekort aan pleegouders een grote rol. Tot slot zijn de personeelstekorten bij de verwijzers en bij pleegzorgorganisaties van invloed op de aanmelding en de plaatsing van pleegkinderen.
- Personeelstekorten en een groter personeelsverloop leiden bij de meeste pleegzorgorganisaties tot knelpunten o.a. bij de voorbereiding van aspirant pleegouders, de (netwerk)screening, de plaatsing en begeleiding. Personeelwisselingen hebben impact op de continuïteit van de pleegzorgplaatsingen.
- Gedeeld opvoederschap is een belangrijk thema in de pleegzorg en is gericht op het hele systeem (pleegkind, ouders, pleegouders en hun eigen kinderen). Er wordt geïnvesteerd in de samenwerking tussen ouders en pleegouders om voor de jeugdige continuïteit te creëren bij het opgroeien in twee families. Dit thema heeft een centrale plek in de [Toekomstvisie op pleegzorg](#).
- In een aantal regio's staan de tarieven waarvoor gemeenten pleegzorg inkopen onder druk. Daarnaast blijven er verschillen in wat al dan niet onderdeel is van het pleegzorgtarief, zoals bijvoorbeeld de vergoeding van bijzondere kosten aan pleegouders, het perspectiefonderzoek en extra hulp aan de ouders van een pleegkind. Het financiële fundament voor deeltijdpleegzorg is zwak en het basis pleegzorgtarief is voor deeltijdpleegzorg niet kostendekkend. Hierdoor wordt het uitbouwen van deeltijdpleegzorg bemoeilijkt. Deze signalen waren voor de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), Jeugdzorg Nederland en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in 2022 aanleiding om gezamenlijk een nieuwe [Handreiking Tarifiering en Inkoop Pleegzorg](#) op te stellen, die in mei 2023 is gepubliceerd.
- Het nieuwe Woonplaatsbeginsel heeft geleid tot (veel) meer afstemmingsvraagstukken met gemeenten, meer regelwerk en een toename van het aantal gemeenten waarmee pleegzorgaanbieders contracten moeten afsluiten. Daarnaast blijft het stelsel van verantwoording en afrekening met de afzonderlijke gemeenten, die verschillende routes en procedures hanteren, ingewikkeld en arbeidsintensief. De versnippering is toegenomen en diverse inkoopregio's zijn uiteengevallen. Ook de rapportage-verplichtingen leiden tot veel administratief werk. Dit verhoogt de werkdruk en maakt het werken in de jeugdzorg en pleegzorg minder aantrekkelijk.

Vraag en aanbod

Voor een succesvolle plaatsing is een zorgvuldige matching tussen pleegkind en pleegouders belangrijk. Door een tekort aan pleegouders is de gewenste match niet altijd mogelijk. Dit geldt voor jeugdigen in alle leeftijden en voor alle vormen van pleegzorg, ook (intensievere vormen van) deeltijdpleegzorg. Bij deeltijdpleegzorg is de regio waarbinnen een passend pleeggezin gezocht wordt vaak kleiner omdat bijvoorbeeld een sporttraining door de weeks en een wedstrijd in het weekend vraagt dat het deeltijdpleeggezin in de buurt woont. Voor broertjes

en zusjes die bij voorkeur samen in één pleeggezin geplaatst worden en voor jeugdigen met ernstige emotionele-, hechtings- en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om een passend pleeggezin te vinden.

Voor een aantal jeugdigen is plaatsing bij pleegouders niet haalbaar of gewenst door de complexiteit van de problemen. Bij deze jeugdigen wordt gekeken of zij in een kleinschalige omgeving kunnen worden geplaatst met professionele opvoeders, zoals in een gezinshuis.

Landelijke pleegzorgprogramma's

Jeugdzorg Nederland werkt samen met de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), gemeenten (VNG), het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (J&V) in een aantal landelijke pleegzorgprogramma's om de pleegzorg te verbeteren en actuele vraagstukken op te lossen.

Belangrijke programma's zijn:

- [De lerende beweging pleegzorg](#), een verzameling van initiatieven en ontwikkelingen die het bieden van kwalitatief goede pleegzorg ondersteunen, waaronder een viertal leernetwerken. De lerende beweging pleegzorg richt zich op professionals, beleidsmakers, ouders en pleegouders en alle mensen die direct of indirect verbonden zijn aan pleegzorg.

- [Het goede gesprek](#) met alle betrokkenen over (praktische) behoeften en knelpunten in de regio, om pleegzorg (nog) beter te organiseren.
- Het online platform [pleegzorg.nl](#) voor versterking van pleegouders en pleegzorg. De ontwikkeling en organisatie van het platform pleegzorg.nl is een resultaat van het programma 'Versterken van de kracht van pleegouders'.
- De campagne 'Open je wereld.nu', met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders, liep van oktober 2019 tot eind 2022. In het najaar 2023 start een nieuwe bewustwordingscampagne voor pleegzorg.

Meer informatie

[Pleegzorg.nl](#) is het online platform voor de pleegzorg met betrouwbare kennis en handige verwijzingen om pleegouders te versterken in hun rol, geïnteresseerden kennis te laten maken met pleegzorg en professionals te onder-

steunen in hun werk. Speciaal voor pleegouders is er een groeiend leeraanbod over uiteenlopende pleegzorgonderwerpen en een besloten community.